

“Giáo dục và đào tạo là quốc sách hàng đầu” quan điểm xuyên suốt của Đảng Cộng sản Việt Nam

Đỗ Duy Môn*

*PGS. TS. Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

Received: 16/11/2023; Accepted: 6/1/2024; Published: 12/1/2024

Abstract: Education is the foundation of sustainable development, determining the future of the nation and the country; Investing in education is investing in the future. Education is both the driving force and the goal of social development. Since the country gained independence until now, the Party and Uncle Ho have paid special attention and care to the development of education, considering it a top national policy and a key driving force for the country's development. In recent years, especially after nearly 40 years of innovation, under the leadership of the Party and State, along with the efforts of the entire political system and the entire society, up to now, our country's education system has had remarkable achievements. Positive changes in improving people's knowledge, training human resources and fostering talents for the country. The article presents education and training as the top national policies, which is the consistent viewpoint of the Communist Party of Vietnam.

Keywords: Education, training, cross-cutting perspectives, Communist Party of Vietnam

1. Đặt vấn đề

Trong thời đại hiện nay, khi khoa học và công nghệ (KH&CN) đang phát triển như vũ bão, tri thức đã trở thành thước đo sự phát triển và dự báo tương lai cho mỗi quốc gia. Đối với một dân tộc có truyền thống hiếu học như Việt Nam thì đây vừa là cơ hội giúp chúng ta nâng cao vị thế quốc gia, lại vừa là thách thức lớn đối với vận mệnh toàn dân tộc. Không chỉ ở Việt Nam mà ở hầu hết các quốc gia khác trên thế giới đều coi GD là quốc sách hàng đầu. Đó là một động lực thúc đẩy và là một điều kiện cơ bản bảo đảm việc thực hiện những mục tiêu kinh tế - xã hội, xây dựng và bảo vệ đất nước. Phải coi đầu tư cho GD là một trong những hướng chính của đầu tư phát triển, tạo điều kiện cho GD đi trước và phục vụ đắc lực sự phát triển kinh tế - xã hội. Huy động toàn xã hội làm GD, động viên các tầng lớp nhân dân góp sức xây dựng nền GD quốc dân dưới sự quản lý của Nhà nước. Trong bài viết này chúng tôi giải quyết hai vấn đề: thứ nhất là tại sao nói GD là quốc sách hàng đầu, thứ hai là GD là quốc sách hàng đầu (QSHĐ) quan điểm xuyên suốt của Đảng ta.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. GD quốc sách hàng đầu là gì?

Quốc sách hàng đầu: Là những chính sách trọng tâm có vai trò chính yếu của đất nước, luôn dành được sự ưu tiên hàng đầu, quan tâm đặc biệt của Đảng, của nhà nước, được thể hiện qua một loạt các chính sách, các biện pháp, phạm vi thực hiện và nguồn ngân sách chi cho chính sách đó.

Tại sao nói GD là quốc sách hàng đầu, bởi vì:

Thứ nhất, Giáo dục đào tạo là điều kiện tiên quyết góp phần phát triển kinh tế. Như chúng ta đã biết, để tăng trưởng kinh tế, chúng ta cần 5 yếu tố cơ bản đó là: Vốn, khoa học và công nghệ, con người, cơ cấu kinh tế, thể chế chính trị và quản lý nhà nước. Trong đó yếu tố con người là quan trọng nhất. Để phát triển nguồn nhân lực đáp ứng được yêu cầu của quá trình tăng trưởng kinh tế, ta phải phát triển giáo dục và đào tạo.

Thứ hai, GD ĐT góp phần ổn định chính trị xã hội.

Thứ ba, GD ĐT góp phần nâng cao chỉ số phát triển con người. Chỉ số phát triển con người (Human Development Index- HDI) là một trong những chỉ tiêu kinh tế- xã hội tổng hợp, là thước đo trình độ phát triển của một quốc gia, được dùng làm căn cứ để đánh giá, so sánh trình độ phát triển với các quốc gia khác. HDI được đánh giá qua 3 tiêu chí: Sức khỏe (đo bằng tuổi thọ trung bình); GD (đo bằng tỉ lệ số người lớn biết chữ và tỉ lệ nhập học các cấp GD) và thu nhập (mức sống đo bằng GDP bình quân đầu người). Trong ba chỉ số thành phần của HDI, chỉ số GD phản ánh năng lực phát triển con người về mặt trí lực, nền tảng để con người. Như vậy, GD là chỉ số cơ bản và tiên quyết giúp con người đạt được các chỉ số còn lại, tiến tới nâng cao chỉ số phát triển con người.

Từ 3 lý do trên, ta thấy tầm ảnh hưởng trực tiếp của GD tới kinh tế và chính trị, đây là 2 lĩnh vực trọng tâm và then chốt của quá trình phát triển đất nước trong giai đoạn hiện nay.

2.2. “GD là quốc sách hàng đầu” là quan điểm xuyên suốt của Đảng cộng sản Việt Nam.

Ngay từ khi mới thành lập, Đảng ta đã có nhiều quan điểm chỉ đạo về phát triển GD và ĐT. Ngày 3/9/1945, trong phiên họp đầu tiên của Hội đồng Chính phủ, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã trình bày với các Bộ trưởng 6 nhiệm vụ cấp bách của đất nước lúc bấy giờ, trong đó có nhiệm vụ về GD: Diệt giặc đói. Ngày 8/9/1945, Bác Hồ đã ký ba Sắc lệnh liên quan đến vấn đề xây dựng nền GD mới:

Sắc lệnh số 17/SL thành lập Nha Bình dân học vụ, quy định nhiệm vụ của Nha là lo việc học cho nhân dân;

Sắc lệnh số 19/SL quy định hạn trong 6 tháng, làng nào, thị trấn nào cũng phải có lớp học, ít nhất là 30 người theo học;

Sắc lệnh số 20/SL ban bố việc học chữ quốc ngữ là “bắt buộc và không mất tiền”, hạn một năm tất cả người Việt Nam từ 8 tuổi trở lên phải biết đọc, biết viết chữ Quốc ngữ.

Tháng 7/1948, trong thư gửi Hội nghị GD toàn quốc, Bác Hồ viết: “Chúng ta cần phải có một nền kháng chiến và kiến quốc. Phải sửa đổi triệt để chương trình GD cho hợp với sự nghiệp kháng chiến và kiến quốc, phải có sách kháng chiến và kiến quốc, phải sửa đổi cách dạy cho hợp với sự đào tạo nhân tài kháng chiến và kiến quốc”.

Quan triệt tư tưởng của Bác, Hội nghị đã đặt ra vấn đề tiến hành cuộc cải cách GD ở Việt Nam. Cuộc cải cách đầu tiên của nền GD Việt Nam mới được đặt ra với phương hướng và nguyên tắc là: Dân chủ hóa nền GD; Đào tạo con người mới, gột rửa những tàn tích cũ: Chương trình học phải thiết thực theo nhu cầu của xã hội hiện tại. Đề án cải cách GD lần thứ nhất với mục tiêu tổng quát là xây dựng một nền GD mới dân chủ nhân dân theo phương châm “dân tộc, khoa học, đại chúng” đã đặt nền móng vững chắc cho nền GD mới.

Triển khai Nghị quyết HN TƯ lần thứ 7 khóa II của Đảng, tháng 3/1956, Chính phủ đã thông qua Đề án Cải cách GD lần thứ hai, mục tiêu là đào tạo bồi dưỡng thế hệ trẻ thành những công dân phát triển toàn diện, thống nhất hai hệ GD của vùng tự do cũ và của vùng mới giải phóng thành hệ thống GD phổ thông duy nhất 10 năm gồm ba cấp với GD đào tạo chuyên nghiệp. Cuộc cải cách GD lần thứ hai là một bước tiến cơ bản trong sự nghiệp xây dựng nền GD của nước ta trong hoàn cảnh đất nước còn bị chia cắt.

Ngày 11/11/1979, Bộ Chính trị khóa 14 đã ban hành Nghị quyết số 14-NQ/TW về cải cách GD trong

điều kiện đất nước thống nhất đi lên CNXH. Cuộc cải cách GD lần này với nguyên lý học đi đôi với hành, GD kết hợp với lao động sản xuất, lý thuyết gắn liền với thực tiễn, GD nhà trường kết hợp với GD gia đình và xã hội; thống nhất GD trong cả nước, đánh dấu một bước phát triển mới của ngành GD.

Trong giai đoạn đổi mới, nhất là từ sau triển khai thực hiện Nghị quyết Đại hội đảng lần thứ XI và Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 của BCH TƯ (khóa XI) về đổi mới căn bản toàn diện GD và ĐT, GD đã đạt được những thành tựu to lớn, góp phần quan trọng vào sự nghiệp CNH, HĐH và hội nhập quốc tế của đất nước.

Quan điểm “GD và ĐT là quốc sách hàng đầu” được đưa ra lần đầu tiên trong Nghị quyết số 04-NQ/TW Hội nghị lần thứ tư BCH TƯ Đảng (khóa VII) về tiếp tục đổi mới sự nghiệp GD và ĐT, ngày 14/01/1993 khẳng định: “Khoa học và công nghệ, GD và ĐT là quốc sách hàng đầu”; đầu tư cho GD là đầu tư cho phát triển”. Trước đó, trong Hiến pháp 1992, Điều 35 đã xác định GD là quốc sách.

Nghị quyết TƯ Đảng lần thứ 2, khóa VIII, năm 1996 khẳng định: “Phát triển GD và ĐT là QSHĐ”. Quan điểm này tiếp tục được khẳng định thông qua các chủ trương phát triển và giải pháp cải thiện GD trong các văn kiện của Đảng Cộng sản Việt Nam sau này.

Tại đại hội Đảng lần VIII, Đảng ta đưa ra mục tiêu: “Nâng cao mặt bằng dân trí, bảo đảm những tri thức cần thiết để mọi người gia nhập cuộc sống xã hội và kinh tế theo kịp tiến trình đổi mới và phát triển đất nước. Đào tạo bồi dưỡng và nâng cao chất lượng NNL để đáp ứng yêu cầu sự nghiệp CNH, HĐH. Phát hiện, bồi dưỡng và trọng dụng nhân tài, chú trọng các lĩnh vực KH&CN, văn hoá - nghệ thuật, quản lý kinh tế, xã hội và quản trị sản xuất kinh doanh”.

Tại Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ IX, Đảng ta tiếp tục khẳng định quan điểm “GD là quốc sách hàng đầu” thông qua 1 loạt các chủ trương cụ thể như: Nâng cao trình độ đội ngũ giáo viên các cấp. Xây dựng hoàn chỉnh, phát triển các trường đại học và cao đẳng theo mạng lưới hợp lý để hình thành một số trường đại học có chất lượng đào tạo ngang tầm với những trường đại học có chất lượng cao trong khu vực.

Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ X tiếp tục khẳng định: “GD và ĐT cùng với KH&CN là quốc sách hàng đầu, là nền tảng và động lực thúc đẩy CNH, HĐH đất nước». Nâng cao chất lượng GD toàn diện; đổi mới cơ cấu tổ chức, cơ chế quản lý, nội dung, phương pháp dạy và học; thực hiện “chuẩn hoá, hiện

đại hoá, xã hội hoá”, chấn hưng nền GD Việt Nam. Chuyển dần mô hình GD hiện nay sang mô hình GD mở - mô hình xã hội học tập với hệ thống học tập suốt đời, đào tạo liên tục, liên thông giữa các bậc học, ngành học; xây dựng và phát triển hệ thống học tập cho mọi người và những hình thức học tập, thực hành linh hoạt, đáp ứng nhu cầu học tập thường xuyên; tạo nhiều khả năng, cơ hội khác nhau cho người học, bảo đảm sự công bằng xã hội trong GD.

Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XI tiếp tiếp khẳng định: “GD và ĐT có sứ mệnh nâng cao dân trí, phát triển NNL, bồi dưỡng nhân tài, góp phần quan trọng phát triển đất nước, xây dựng nền văn hoá và con người Việt Nam. Phát triển GD và ĐT cùng với phát triển khoa học là QSHD; đầu tư cho GD và ĐT là đầu tư phát triển”. Đổi mới căn bản và toàn diện GD và ĐT theo nhu cầu phát triển xã hội; nâng cao chất lượng theo yêu cầu chuẩn hoá, hiện đại hoá, dân chủ hoá và hội nhập quốc tế. Phát triển NNL chất lượng cao.

Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 của Ban Chấp hành TƯ (khóa XI) về đổi mới căn bản, toàn diện GD và ĐT, đáp ứng yêu cầu CNH, HĐH trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng XHCN và hội nhập quốc tế; Kết luận 51-KL/TW của Ban Bí thư về tiếp tục thực hiện Nghị quyết Hội nghị TƯ ĐT8 (khóa XI) về đổi mới căn bản, toàn diện GD và ĐT, đáp ứng yêu cầu CNH, HĐH trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng XHCN và hội nhập quốc tế.

Hiến pháp 2013 Điều 61 đã ghi: 1. Phát triển GD là quốc sách hàng đầu, nhằm nâng cao dân trí, phát triển NNL, bồi dưỡng nhân tài. 2. Nhà nước ưu tiên và đầu tư thu hút các nguồn đầu tư khác cho GD.

Đại hội XII của Đảng tiếp tục khẳng định: “GD là quốc sách hàng đầu. Phát triển GD và đào tạo nhằm nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài. Chuyển mạnh quá trình GD chủ yếu từ trang bị tri thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học”.

Đại hội XIII của Đảng tiếp tục đặt yêu cầu, “Xây dựng đồng bộ thể chế, chính sách để thực hiện có hiệu quả chủ trương GD và đào tạo cùng với khoa học và công nghệ là quốc sách hàng đầu, là động lực then chốt phát triển đất nước”.

Như vậy, quan điểm: “GD là quốc sách hàng đầu” của Đảng ta qua các kì Đại hội được thể hiện qua hai nội dung cơ bản, một là chính sách về GD và hai là nguồn chi ngân sách nhà nước cho GD. Trong suốt tiến trình cách mạng, Đảng và Nhà nước ta đã luôn khẳng định GD và ĐT đóng vai trò then chốt, là những chính sách trọng tâm, có vai trò chính yếu của

Nhà nước, được ưu tiên trước nhất, thậm chí đi trước một bước so với các chính sách phát triển kinh tế - xã hội khác.

3. Kết luận

Đất nước ta muốn thoát khỏi tình trạng kém phát triển, muốn nâng cao đời sống vật chất, văn hóa tinh thần của nhân dân, muốn trở thành một nước công nghiệp hóa, hiện đại hóa không có con đường nào khác ngoài con đường phát triển GD. Chúng ta đều biết GD là nền tảng của sự phát triển bền vững, quyết định tương lai của dân tộc, của đất nước; đầu tư cho GD là đầu tư cho tương lai; GD vừa là động lực, vừa là mục tiêu của sự phát triển của xã hội. Từ khi nước nhà giành được độc lập đến nay, Đảng và Bác Hồ đặc biệt quan tâm, chăm lo phát triển sự nghiệp GD, coi đây là quốc sách hàng đầu, là động lực then chốt để phát triển đất nước. Trong những năm qua, nhất là sau gần 40 năm đổi mới, dưới sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước, cùng với sự nỗ lực của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội, đến nay, nền GD nước ta đã có những chuyển biến tích cực, đáng mừng./.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa VIII) *Nghị quyết Hội nghị lần thứ hai về định hướng chiến lược phát triển GD - đào tạo trong thời kỳ công nghiệp hoá, hiện đại hoá và nhiệm vụ đến năm 2000*, website: dangcongson.vn.

2. Đảng cộng sản Việt Nam (1991), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VII*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

3. Đảng cộng sản Việt Nam (1996), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VIII*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội

4. Đảng cộng sản Việt Nam (2001), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội

5. Đảng cộng sản Việt Nam (2006), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội

6. Đảng cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội

7. Đảng cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.

8. Đảng cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Chính trị quốc gia sự thật, Hà Nội.

9. GD Việt Nam Đầu tư và Cơ cấu Tài chính, Hà Nội, tháng 10 năm 2008.